

Nr 37

Utlåtande i anledning av väckt motion om förhöjning av vissa ersättningar i anledning av yrkesskada.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 80, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Persson* i Heden *m. fl.* hemställt, »att riksdagen för sin del måtte besluta, att livräntan till skadad med arbetsförmågan nedsatt mindre än $\frac{2}{10}$ ($\frac{3}{10}$ för skadad över 67 år) skall höjas med 30 procent av utgående belopp, om skadan inträffat 1955 eller tidigare, med 20 procent, om skadan inträffat 1956 eller 1957 och med 10 procent, om skadan inträffat 1958 eller 1959».

Beträffande de skäl motionärerna anför till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser m. m.

Varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst är med vissa här betydelselösa undantag försäkrad för yrkesskada enligt *lagen om yrkesskade-försäkring*. Kring lagen grupperar sig en mängd bestämmelser avseende ersättning åt särskilda kategorier skadade. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1955. Försäkrad kan bl. a. vara berättigad till *livränta*, då yrkesskada medför under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst en tiondel. Livränta beräknas på grundval av det s. k. *ersättningsunderlaget*, vilket är den försäkrades årliga arbetsförtjänst, i vissa fall nedsatt enligt särskilt angivna regler. Sålunda medräknas vid fastställande av ersättningsunderlaget årlig arbetsförtjänst, som icke överstiger 7 200 kr., till hela sitt belopp, den del av arbetsförtjänsten, som överstiger 7 200 men ej 10 800 kr., till tre fjärdedelar och den del därav, som överstiger 10 800 kr., till hälften. Årlig arbetsförtjänst tages inte med i beräkningen, i den mån den överstiger 15 000 kr. Livränta utgår för tid till och med den månad, under vilken den försäkrade fyller 67 år, med belopp som för år räknat motsvarar, vid förlust av arbetsförmågan $\frac{11}{12}$ av ersättningsunderlaget, vid nedsättning av arbetsförmågan med minst tre tiondelar en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med $\frac{1}{12}$ av detta, samt vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än tre tiondelar den del av $\frac{2}{3}$ av ersättningsunderlaget som

¹ Bihang till riksdagens protokoll 1966. 9 saml. 2 avd. Nr 37

svarar mot graden av nedsättningen. Sedan den försäkrade fyllt 67 år, reduceras nu angivna ersättningar med $\frac{1}{4}$.

Lagen om yrkesskadeförsäkring äger icke tillämpning å skador, som inträffat före den 1 januari 1955. I fråga om bl. a. yrkessjukdomar gäller dessutom, att äldre lag skall äga tillämpning även å yrkessjukdom, som yppats efter yrkesskadeförsäkringslagens ikraftträdande, därest den skadade icke efter ikraftträdandet varit utsatt för inverkan av den art, som orsakat sjukdomen.

Beträffande de äldre skadefallen gäller i stället i första rummet 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete och 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Ersättningsnormerna i fråga om livränta i dessa lagar i deras senast gällande lydelse innebar i huvudsak, att livräntan utgick: vid förlust av arbetsförmågan med $\frac{11}{12}$ av arbetsförtjänsten; vid nedsättning av arbetsförmågan med minst 30 procent med en mot graden av nedsättningen svarande del av $\frac{11}{12}$ av arbetsförtjänsten; samt vid nedsättning av arbetsförmågan med mellan 10 och 30 procent den del av $\frac{2}{3}$ av arbetsförtjänsten, som svarar mot graden av nedsättningen. Vid beräkningen av arbetsförtjänsten fick denna aldrig sättas till högre belopp än 7 200 kr.

Enligt både yrkesskadeförsäkringslagen och den närmast föregående lagstiftningen bestämmes, såsom delvis framgår av den ovan lämnade redogörelsen, de viktigaste ersättningarna — livränta och sjukpenning — av den skadades årliga arbetsförtjänst vid skadetillfället, dock att arbetsförtjänst över vissa belopp inte beaktas. Med hänsyn till stegringarna i den allmänna lönenivån och standardutvecklingen har gränserna för arbetsförtjänstberäkningen gång på gång förskjutits uppåt, vid varje tillfälle dock endast för ny-tillkommande ersättningstagare. Så höjdes exempelvis arbetsförtjänstmaximum enligt 1916 års lag i olika omgångar från 1 800 till 7 200 kr. Sistnämnda belopp utgjorde maximum vid tiden för yrkesskadeförsäkringslagens ikraftträdande. Därefter har maximibeloppet varit 15 000 kr.

För att utjämna skillnaderna i ersättningsnivå mellan skadefall från olika tider inom olycksfallsförsäkringslagstiftningen infördes vid 1950 års riksdag s. k. ersättningstillägg av statsmedel, vilka avlöste vissa från början av 1940-talet gällande dyrtidstillägg till äldre ersättningar; dyrtidstillägg hade i allmänhet utgått med 20 % av förmånens belopp på grund av skadefall som inträffat före den 1 januari 1941. Dyrtidstillägg utgick dock endast om arbetsförmågan var nedsatt med minst tre tiondelar.

Ersättningstilläggen reglerades — utom såvitt avsåg vissa livräntor för fiskare — i förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. (nr 295; ändr. nr 251/1953).

Ersättningstilläggen var för skadade under 67 år differentierade på sådant sätt, att den procentsats, efter vilken tillägget utgick, blev högre ju läng-

re tillbaka i tiden olycksfallet låg och ju svårare invaliditeten var. Gränsdragningen mellan de olika tidsperioderna hade därvid i princip skett så, att alla, som fått sina ersättningar bestämda efter samma regler, hänfördes till en och samma ersättningsgrupp. Undantagna var som regel livräntor, som grundas på frivillig försäkring, ävensom invalidlivräntor till personer, vilkas arbetsförmåga blivit nedsatt med mindre än 30 procent.

1950 års förordning omfattade till en början endast skadefall, som inträffat senast år 1948. Genom ändring vid 1953 års riksdag gjordes förordningen tillämplig också på invaliditetsfall från åren 1949 och 1950, vilka medfört nedsättning av den skadades arbetsförmåga med mer än 50 procent. Samtidigt vidtogs — i avvaktan på en mera definitiv lösning av kompensationsprosmålen — provisoriska förbättringar av ersättningstilläggen vilka avsåg att lämna viss kompensation — större vid högre invaliditetsgrader — för den levnadskostnadsstegring som ägt rum från förordningens antagande t. o. m. september 1952. Även denna förhöjning bekostades av statsmedel. Ersättningstillägget fick inte leda till att sjukpenningen eller livräntan jämte tillägget överstiger maximibeloppet av motsvarande ersättning enligt 1916 års lag i dess senaste lydelse.

Ersättningstilläggen för skadad och för efterlevande make under 67 år utgavs enligt följande tabell.

Tid varunder skadan inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med			Procentuellt tillägg å makelivränta
	över 75 %	över 50 men högst 75 %	30—50 %	
före 1/1 1920	150	100	70	70
1/1 1920—31/12 1926	125	90	55	55
1/1 1927—31/12 1941	100	65	45	45
1/1 1942—30/6 1946	75	55	35	35
1/7 1946—31/12 1948	60	40	20	30
1/1 1949—31/12 1950	25	20	—	—

Sedan ersättningstagaren uppnått 67 års ålder och således blivit berättigad till allmän ålderspension, utgavs ersättningstillägg endast i vissa äldre skadefall, där dyrtidstillägg tidigare utgått. Ersättningstilläggen var i dessa fall genomgående 20 procent. Å föräldra- och barnlivräntor utgick tillägg endast i motsvarande äldre skadefall — före den 1 januari 1941 — och utgjorde tillägget 20 procent.

År 1955 beslöt statsmakterna en ny metod att förbättra de äldre ersättningarna på detta område, varvid samtidigt finansieringsmetoden ändrades. Tidigare ersättningshöjningar hade, såsom nämnts, bekostats av statsmedel. Enligt 1955 års lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m. får

kostnaderna för uppräkningsbäras av försäkringen, dvs. för varje kalenderår av de arbetsgivare som för det året har att erlägga avgifter enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Omregleringen enligt den nya metoden skedde på så sätt att den arbetsförtjänst som låg till grund för ersättningarna räknades upp. Om den försäkrades arbetsförtjänst motsvarade medelarbetsförtjänsten enligt yrkesskadeförsäkringsstatistiken för manliga skadade för respektive tidsperiod, uppräknades arbetsförtjänsten till 6 600 kr. Var arbetsförtjänsten högre eller lägre än medelarbetsförtjänsten, skedde proportionell uppräkning. Arbetsförtjänsten fick ej i något fall uppräknas till högre belopp än 7 920 kr.

Den förhöjda arbetsförtjänsten lades sedan till grund för uträknande av livräntan och i förekommande fall även sjukpenning. För invalider under 67 år med en invaliditetsgrad av minst 30 procent samt för efterlevande make under 67 år och efterlevande barn tillämpades därvid reglerna i yrkesskadeförsäkringslagen. Även för invalider under 67 år med en invaliditetsgrad uppgående till minst 20 men ej 30 procent samt för invalider över 67 år med minst 30 procent invaliditet skedde en uppräkning ehuru av mindre omfattning. Som exempel på huvudregeln kan nämnas att helinvalid före 67 år fick en årlivränta av 6 050 kr., oberoende av om olycksfallet inträffat år 1918 eller år 1954; 50-procentsinvaliden fick 2 750 kr., 30-procentsinvaliden 1 430 kr., änkan 2 200 kr. och ett barn 1 100 kr.

Omregleringslagen blev icke tillämplig på ersättningar, som utbetalas av statsmedel. En betydande del av dessa ersättningar omreglerades i stället efter en samtidigt med lagen utfärdad förordning angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. (*omregleringsförordningen*). Enligt denna förordning gjordes vid omregleringen i huvudsak de grunder omregleringslagen innehåller tillämpliga. För ersättningar enligt den särskilda fiskarförsäkringen gjordes omregleringen 1956. Vidare är att nämna, att vissa äldre militärskador omreglerats efter en särskild förordning, 1950 års förordning angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring (*den militära omregleringsförordningen*). I samband med tillkomsten av omregleringslagen och omregleringsförordningen företogs ändringar i den militära omregleringsförordningen, som innebar en motsvarande uppräkning av ifrågavarande militära ersättningar.

Beträffande tillkomsten av *1955 års omregleringslag* må, såvitt här är av intresse, anföras följande.

Till grund för propositionen i ämnet nr 156 år 1955 låg en *departementspromemoria*, som i sin tur upprättats med utgångspunkt från ett *förslag*, som uppgjorts av *riksförsäkringsanstalten*.

Omregleringsbestämmelserna i anstaltens förslag avsåg endast ersättningar för tid innan ersättningstagaren fyllt 67 år. I fråga om uppställandet

av en dylik övre åldersgräns för rätt till förhöjd ersättning anföres i *departementspromemorian* följande.

Att ersättningstilläggen hittills förbehållits ersättningstagare under 67 år (frånsett vissa övergångsvis kvarstående dyrtidstillägg) sammanhänger med att invalidlivräntorna numera utgå efter olika grunder före och efter 67 års ålder. Enligt de fr. o. m. år 1949 gällande bestämmelserna i OL nedsattes exempelvis livräntan till helinvalid vid 67 års ålder från $\frac{11}{12}$ till $\frac{2}{3}$ av den årliga arbetsförtjänsten. Enligt YFL komma samtliga invalidlivräntor att nedsättas med $\frac{1}{4}$ vid 67 års ålder, och samma nedsättning har införts i fråga om makelivräntor m. m.

Det framhålles, att tillräckliga skäl inte synes föreligga att låta den föreslagna omregleringen gälla även för tid efter det rätten till allmän ålderspension inträtt. Därför förordas att den för ersättningstilläggen gällande 67-årsgränsen bibehålles. Dock syntes den nuvarande regeln om 20 procents dyrtidstillägg i skadefall, som inträffat före år 1941, böra kvarstå.

Vidare diskuteras, huruvida omregleringen bör omfatta livräntetagare med lägre invaliditetsgrad än 30 procent. Den dåvarande gränsen gick vid 30 procent; i fyra femtedelar av invaliditetsfallen enligt OL var den först bestämda invaliditetsgraden lägre än 30 procent och över hälften av fallen lägre än 20 procent. Den ekonomiska invaliditeten vid de lägre invaliditetsgraderna låg enligt verkställda utredningar genomsnittligt långt under den beräknade. I fortsättningen anföres.

Vid en på sin tid verkställd undersökning beträffande fall från åren 1943—1944 hade ingen som helst ekonomisk invaliditet framkommit för $\frac{3}{4}$ av fallen med 10—14 procents beräknad invaliditet, nära $\frac{2}{3}$ av fallen med 15—18 procents invaliditet, nära $\frac{6}{10}$ av fallen med 20—25 procents invaliditet och åtskilliga fall med högre beräknad invaliditet.

Starka skäl tala sålunda för bibehållande av 30-procentsgränsen. Att tillämpa uppräknningen av årliga arbetsförtjänsten samt YFL:s regler om kompensationsgraden å alla invaliditetsgrader framstår även som helt omotiverat. Däremot synes en kompromiss väl kunna övervägas. Dennas syfte skulle vara att minska den stora skillnad i ersättningen mellan den lägsta invaliditetsgrad, som omfattas av omregleringen, och den närmast därunder använda.

En rimlig kompromiss synes vara — anföres vidare — att gränsen flyttas från 30 till 20 procent men att för fallen under 30 procent tillämpas den s. k. $\frac{11}{12}$ -regeln i stället för den s. k. $\frac{2}{3}$ -regeln; den enligt OL — efter lagändring år 1948 — och enligt YFL för invaliditetsgrader om minst 30 procent tillämpade $\frac{11}{12}$ -regeln gav nämligen vid invaliditetsgrader under 25 procent en lägre kompensation än den där eljest gällande $\frac{2}{3}$ -regeln.

Vid *remissbehandlingen* av *departementspromemorian* yttrade LO beträffande den föreslagna åldersgränsen för ersättningstagare som skulle omfattas av omregleringen följande.

Omregleringen är begränsad att gälla intill dess den skadade fyller 67 år. Beaktar man den avsevärda standardförbättring förslaget betyder — en

75 %-livränta för en 1918 skadad höjes exempelvis från 1 600 till 4 400 kr. — anser LO att undantaget för åldersgruppen över 67 år bör omprövas. Det bör i första hand övervägas att generellt tillämpa samma regel som enligt yrkesskadelagen gäller för grundlivränta och som innebär att denna fr. o. m. 67 års ålder nedsättes med $\frac{1}{4}$. I varje fall bör en sådan regel ges tillämpning på de svårare invaliditetsfallen, t. ex. 50—100 %.

Liknande synpunkter anfördes av TCO.

Förslaget att även livräntor som utgick vid lägre invaliditetsgrad än 30 procent skulle uppräknas — såframt invaliditeten utgjorde minst 20 procent — tillstyrktes eller lämnades utan erinran i drygt hälften av remissyttrandena.

Statskontoret, riksförsäkringsanstalten, försäkringsinspektionen, järnvägsstyrelsen, Socialförsäkringsbolagens förening, Folksam, Svenska arbetsgivareföreningen och Handelsn arbetsgivareorganisation avstyrkte emellertid promemorieförslaget i denna del under hänvisning till att en medicinsk invaliditet av ifrågavarande storlek inte brukade medföra större ekonomisk invaliditet.

Pensionsstyrelsen, som likaledes avstyrkte förslaget, pekade dessutom på det betydligt ökade administrativa arbete som dess genomförande skulle föranleda även för folkpensioneringens del genom omprövning i viss omfattning av folkpensioner. Styrelsen framhöll även, att den omständigheten att äldre livräntetagare med 20—29 % invaliditet erhöll livsvariga livräntor, låt vara med lägre årsbelopp än som utgick enligt yrkesskadeförsäkringslagen, ur vissa synpunkter i och för sig framstår som skälig ersättning, särskilt vid jämförelse med vad som gällde i våra nordiska grannländer, där ersättningen vid lägre invaliditetsgrader i regel utgick i form av ett engångsbelopp.

Departementschefen, statsrådet Sträng, anförde beträffande frågan om vilka ersättningar som skulle omfattas av den i propositionen föreslagna omregleringen följande.

I enlighet med promemorieförslaget bör de hittills behandlade reglerna i sin helhet gälla beträffande invalider, som ej fyllt 67 år, såframt deras arbetsförmåga är nedsatt med minst 30 procent. Enligt promemorian skall någon omreglering i princip inte ske, sedan ersättningstagaren uppnått 67 å r s å l d e r, medan livräntorna för dem som fått arbetsförmågan reducerad med mindre än 30 men minst 20 procent föreslås omreglerade efter bestämmelser som — i fall under 25 procent — är något mindre gynnsamma än reglerna för högre invaliditetsgrader. Sedan jag övervägt dessa frågor med anledning av yrkanden som framförts under remissbehandlingen, har jag kommit till den uppfattningen, att viss kompensation bör beredas ersättningstagaren även sedan han fyllt 67 år. Skillnaden i ersättning före och efter nämnda ålder skulle eljest, även om man tar hänsyn till den allmänna ålderspensionen, bli omotiverat stor. Det kan erinras om att enligt YFL — som medger avsevärt högre ersättningar än OL — invalidlivränta minskas endast med en fjärdedel då 67-årsgränsen passerats. Det synes rimligt, att livräntan enligt OL till personer över 67 år får utgå med hälften av det be-

lopp, vartill den skulle ha uppgått enligt de förut angivna reglerna för omregleringen. Jag förordar alltså denna ändring i förhållande till promemorieförslaget.

Mot förslaget att låta omregleringen omfatta skadefall med mindre än 30 procents invaliditet, förutsatt att invaliditetsgraden är minst 20 procent, har under remissbehandlingen invänts, att den medicinska invaliditeten här vanligen inte motsvaras av någon ekonomisk invaliditet. Härtill må anmärkas, att man enligt en i promemorian redovisad undersökning påvisat ekonomisk invaliditet i en betydande del av fallen i dessa invaliditetsgrader. Uppenbarligen är också de skador som brukar bedömas medföra medicinsk invaliditet av denna storleksordning — exempelvis förlusten av ett öga, en tumme eller flera fingrar — ägnade att reducera vederbörandes förvärvsmöjligheter. Skulle dessa skadade lämnas utanför omregleringen, måste det vidare te sig oproportionerligt att en skillnad i invaliditet på kanske 5 procent skall medföra, att de endast får sin ursprungliga låga livränta, medan personer i invaliditetsgraderna strax ovanför erhåller högst betydande förbättringar. Ger man viss — inte full — kompensation i förevarande fall, minskas också spännvidden mellan de lägsta invaliditetsgrader som omfattas av omregleringen och de närmast underliggande. Med hänsyn till dessa omständigheter förordar jag, att skadade, vilkas arbetsförmåga är nedsatt med mindre än 30 men minst 20 procent, får sina livräntor omreglerade till hälften av de belopp de skulle ha fått med tillämpning av omregleringsbestämmelserna för högre invaliditet; dock bör kompensationsgraden beräknas enligt YFL:s bestämmelser för invaliditet under 30 procent ($\frac{2}{3}$ -regeln), och vidare bör förbättringen gälla endast till dess vederbörande fyllt 67 år.

Det torde böra påpekas, att den kompensation, som skall lämnas över 67-årsgränsen vid högre invaliditetsgrader och under denna gräns vid minst 20 men mindre än 30 procents invaliditet, till följd av omregleringssystemets konstruktion kommer att verka så beträffande skadefall från 1940-talet och senare år, att kompensationen minskar ju längre fram i tiden skadan ligger och ju lägre invaliditetsgraden är för att i vissa fall helt upphöra.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet anförde, såvitt här är i fråga, i utlåtande nr 1 år 1955, följande.

De tidigare dyrtidstilläggen och de nuvarande ersättningstilläggen har i allmänhet inte utgått till invalider med en invaliditetsgrad understigande 30 procent eller i en ålder överstigande 67 år. Utskottet finner emellertid i likhet med föredragande departementschefen en viss uppmjukning beträffande ifrågavarande gränsdragningar vara i nuvarande läge motiverad. De i propositionen föreslagna trappstegen i fråga om invaliditetsgrad och ålder utgör enligt utskottets mening en lämplig lösning av problemet om gränsdragning mellan de grupper, som helt omfattas av omregleringen, och dem, som lämnas utanför densamma.

Levnadskostnadsutvecklingen föranledde statsmakterna att år 1962 besluta ytterligare höjningar av nu ifrågavarande livräntor (*lag den 6 juni 1962 om förhöjning av vissa ersättningar i anledning av yrkesskada m. m., förordning den 6 juni 1962 om förhöjning av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av yrkesskada m. m.* samt vissa andra författningar). Förhöjningarna gällde invalidlivräntor till skadade personer under 67 år med

en invaliditet av minst 20 procent och till äldre skadade med minst 30 procent invaliditet samt av efterlevandelivräntor till änkor och änklingar under 67 år, till barn och till föräldrar. Procentsatserna för förhöjningarna bestämdes till 30 i fall då skadan inträffat 1955 eller tidigare, 20 då skadan inträffat 1956 eller 1957 och 10 då skadan inträffat 1958 eller 1959. I de fall då skadan inträffat före 1955 skall förhöjningen beräknas på det sammanlagda beloppet av livränta och omregleringsförhöjning enligt 1955 års omregleringslagstiftning. De förhöjda ersättningarna får aldrig överstiga de högsta belopp som kan utgå enligt yrkesskadeförsäkringslagen.

Departementschefen anförde då förslaget till nu återgivna omregleringar framlades (*proposition nr 119 år 1962*) bland annat följande.

Frågan om yrkesskadeförsäkringens definitiva inordnande i det nya socialförsäkringssystemet utreds av den år 1961 tillkallade yrkesskadeutredningen. Ett av de viktigaste reformönskemålen beträffande yrkesskadeförsäkringen gäller livräntornas värdebeständighet. I motsats till folkpension och tilläggs pension är yrkesskadelivränta inte automatiskt värdesäkrad. Yrkesskadeförsäkringens inordnande i det allmänna socialförsäkringssystemet bör medföra likformighet i värdeföljsamheten för pensioner och yrkesskadelivräntor. I vad mån livsvariga livräntor skall utgå även vid skadefall med ringa inverkan på arbetsförmågan får prövas under hänsynstagande till moderna medicinska metoder samt till rehabiliteringsverksamhetens och socialförsäkringens utbyggnad.

Den omständigheten att frågan om värdeföljsamheten inom yrkesskadeförsäkringen kan väntas bli löst, när slutresultatet av yrkesskadeutredningens arbete föreligger, bör inte få hindra att man dessförinnan beaktar behovet av förbättring av sådana nu utgående ersättningar, vilkas realvärde på grund av penningvärdesutvecklingen sjunkit mera avsevärt sedan ersättningarnas belopp senast fastställdes. Yrkesskadeutredningen har också, i enlighet med vad som förutsattes vid utredningens tillkomst, tagit upp sistnämnda spörsmål till särskild behandling.

Utredningens förslag, som i huvudsak tillstyrkes av samtliga remissorgan, synes uppfylla de önskemål som i nuvarande läge bör ställas på en provisorisk förbättring av äldre yrkesskadeersättningar i avbidan på en definitiv lösning av värdesäkringsproblemen för yrkesskadeförmånerna. Avgränsningen av de livräntetyper, som bör bli föremål för förhöjning, överensstämmer i princip med den som gjordes vid 1955 års omreglering med det undantaget att nu även de ytterst fåtaliga föräldralivräntorna föreslås bli förhöjda. Genom denna anknytning till närmast föregående omreglering i förening med den procentuella förhöjningen erhålles en lätthanterlig metod för uppräknings, som ger tillfredsställande kompensation för levnads-kostnadsstegringen i sådana fall då yrkesskadeersättningen är av mera väsentlig betydelse för den ersättningsberättigades försörjning, samtidigt som utredningen inte bindes i sitt fortsatta arbete.

Slutligen må här beträffande bl. a. uppräknings av livränta på grund av *frivillig yrkesskadeförsäkring* hänvisas till *andra lagutskottets utlåtande nr 41 år 1965*.

Yrkesskadeutredningen

I direktiven till den år 1961 tillkallade yrkesskadeutredningen anföres bl. a.

Bland de konkreta frågor som utredningen bör taga upp till behandling märkes sådana som sammanhänger med den invaliditetsgrad, som berättigar till livränta. Med de möjligheter till rehabilitering som numera står till buds bör mindre skador som kvarstår efter olycksfall i arbete i allmänhet inte behöva förorsaka någon varaktig minskning av arbetsförmågan. Det kan därför ifrågasättas om det verkligen finns behov av att, såsom för närvarande, kunna bevilja livräntor från yrkesskadeförsäkringen redan vid en 10-procentig invaliditet. Inom den allmänna pensioneringen torde den reformerade invalidpensionering, som kan väntas bli genomförd inom kort, medföra rätt till invalidpension vid en invaliditet om minst 50 procent. Finner utredningen att även framledes ersättning bör utgå vid en lägre invaliditetsgrad såvida invaliditeten har sin grund i yrkesskada, bör det undersökas om vi i Sverige, liksom redan sker bl. a. i våra nordiska grannländer, i fortsättningen bör tillämpa systemet att vid låga invaliditetsgrader ge ett engångsbelopp i stället för en löpande årlig livränta.

— — — —

Utredningen bör inte stanna vid att föreslå förenklingar och en revidering av sådana delar av förmånssystemet som utvecklingen gjort mindre behövliga. Även förbättringar av försäkringsskyddet förtjänar att övervägas. Som bekant är förmånerna från den allmänna pensioneringen värdebeständiga medan yrkesskadeförsäkringens livräntor däremot ej automatiskt följer förändringar i prisnivån. Då yrkesskadeförsäkringen nu inordnas i det allmänna socialförsäkringssystemet bör givetvis även yrkesskadeförsäkringsförmånernas värdebeständighet tryggas. Här föreligger ett angeläget behov av att förstärka yrkesskadeförsäkringen. Problemet bör ses i samband med frågan om det lämpliga sättet för förmånernas finansiering. Härvid synes man kunna överväga att överge den nu rådande kapitaltäckningsprincipen till förmån för den inom pensioneringen tillämpade fördelningsprincipen.

— — — —

I överensstämmelse med hittills på området tillämpade lagstiftningsprinciper bör en reviderad yrkesskadeförsäkringslagstiftning ej ges retroaktiv giltighet. Det blir då i gengäld nödvändigt att särskilt undersöka hur man i olika hänseenden skall förfara med de skadefall, som inträffat före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Härvid bör utredningen upptaga bl. a. de olika spörsmål som beröres i riksdagens skrivelse 1961: 142 (andra lagutskottets utlåtande nr 28). De frågor som åsyftas är en uppräknig av äldre livräntor med hänsyn till de under senare år inträffade penningvärdeförändringarna samt införande av en indexreglering i syfte att för framtiden göra dessa livräntor värdebeständiga. I sitt av riksdagen godkända utlåtande har utskottet uttalat, att frågan om uppräknig av äldre livräntor bör prövas så snart förutsättningarna därför föreligger.

En omläggning av yrkesskadeförsäkringen måste även påverka de olika författningar om ersättning av statsmedel som är anknutna till yrkesskadeförsäkringslagstiftningen. Bland dessa författningar märkes främst militärsämningsförfattningen. Jämväl hithörande lagstiftningsfrågor bör behandlas av utredningen.

Tidigare motioner i ämnet

I anledning av väckta motioner, I:104 och II:133, vid 1961 års riksdag anförde *andra lagutskottet* i ovannämnda utlåtande nr 28 bl. a. följande.

I förevarande motioner erinras om de förändringar i penningvärde och levnadsstandard som skett sedan 1955. Emellertid har, påpekas det, inte någon uppräknings av de äldre yrkesskadeersättningarna företagits efter omregleringen enligt omregleringslagen, och dessa ersättningar bör därför enligt motionärernas mening nu ytterligare uppräknas. Enligt motionärerna kan en sådan uppräknings lämpligen ske genom att de i omregleringslagen upptagna beloppen 6 600 och 7 920 kr. uppräknas till resp. 8 600 och 10 320 kr. Vidare hemställer motionärerna, att de av dem föreslagna grunderna skall göras tillämpliga jämväl på ersättningar av statsmedel, vilka omreglerats enligt omregleringsförordningen. Slutligen har i motionerna yrkats, att frågan om indexreglering av ersättningar, som utgår enligt äldre eller gällande lagstiftning om försäkring för yrkesskada, måtte göras till föremål för utredning.

Enligt utskottets mening är det uppenbart, att de ersättningar, som 1956 uppräknades enligt omregleringslagen, med hänsyn till penningvärdeförändringarna därefter förlorat en del av sitt realvärde. Det står också klart att de som uppbär dessa ersättningar inte heller blivit delaktiga av senare års standardförbättringar. Med hänsyn härtill förefaller en uppräknings av ersättningarna befogad. Emellertid synes flera invändningar kunna riktas mot att göra uppräknings i enlighet med motionerna. Härvid vill utskottet först peka på att förslaget innebär en höjning av ersättningarna endast för dem som skadats före år 1955. Sannolikt kan det vara lika motiverat att räkna upp de fall som ligger närmast i tiden därefter. Frågan härom är emellertid förhållandevis komplicerad och fordrar därför ytterligare övervägande. Vidare är att märka, att ersättningsnivån för åtskilliga av förevarande fall kan komma att påverkas av den omläggning av invalidpensioneringen som nu prövas av 1958 års socialförsäkringskommitté och som avses skola genomföras vid nästa års riksdag. Hittills har huvuddelen av invalidpensionen varit inkomstprövad, vilket medfört att de som uppburit livräntor från yrkesskadeförsäkringen fått invalidpensionen reducerad, i åtskilliga fall så att de inte erhållit mer än den icke inkomstprövade grundpensionen. Den år 1959 genomförda höjningen av grundpensionerna innebär därför en standardhöjning för åtskilliga livräntetagare. Det pågående utredningsarbetet rörande invalidpensioneringen syftar emellertid till att slopa inkomstprövningen, vilket måste medföra problem att samordna pensionerna och yrkesskadelivräntorna, så att den sammanlagda ersättningsnivån inte blir för hög. I detta läge synes det inte tillrådligt att höja livräntorna och därmed försvåra samordningen. Slutligen vill utskottet framhålla, att en uppräknings av det slag som motionärerna förordat inte torde bära inskränkas till de fall, varå omregleringslagen och omregleringsförordningen är tillämpliga, utan avse även de äldre militärerersättningsfall som beröres av den militära omregleringsförordningen. Eljest skulle vissa äldre militärerersättningsfall komma på en lägre ersättningsnivå än motsvarande civila fall. På grund av vad sålunda anförts finner sig utskottet inte kunna biträda de i motionerna framställda yrkandena om direkta ändringar i omregleringslagstiftningen.

I det förslag till lag angående ändring i sjukförsäkringslagen, m. m., som

nyligen remitterats till lagrådet, har föredragande departementschefen tillkännagivit sin avsikt att inom en nära framtid tillsätta en utredning rörande yrkesskadeförsäkringens framtida omfattning och gestaltning. Vid denna utredning torde även de i motionerna berörda problemen komma upp till behandling och prövas då i sitt naturliga sammanhang. De reformer på yrkesskadeförsäkringens materiella sida som utredningen skall syfta till är emellertid inte avsedda att träda i kraft förrän den 1 januari 1966. Enligt utskottets mening bör dock den uppräknig av de äldre ersättningarna som utskottet i det föregående funnit befogad inte anstå till denna tidpunkt, utan frågan därom bör prövas så snart förutsättningar därför föreligger. Denna utskottets uppfattning synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Riksdagen biföll *utskottets* hemställan.

Vid 1964 års riksdag väcktes motioner, I:41 och II:49, med i huvudsak samma syfte som den förevarande. *Andra lagutskottet* anförde i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 33* följande.

I förevarande motioner yrkas utredning och förslag till uppräknig motsvarande penningvärdets fall av sådana livräntor som med hänsyn till låg invaliditetsgrad icke omfattas av statsmakternas tidigare beslut om höjningar.

Den år 1961 tillkallade yrkesskadeutredningen har till uppgift bl. a. att trygga yrkesskadeförsäkringsförmånernas värdebeständighet. I utredningsdirektiven uttalas att lagstiftningen icke bör ges retroaktiv giltighet och att utredningen därför måste särskilt undersöka hur man skall förfara med de skadefall som inträffat före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Bland de frågor som härvid aktualiseras nämnes särskilt en uppräknig av äldre livräntor med hänsyn till inträffade penningvärdesförändringar samt införande av en indexreglering i syfte att för framtiden göra dessa livräntor värdebeständiga. Då de av motionärerna aktualiserade frågorna således kommer att behandlas av yrkesskadeutredningen finner utskottet något riksdagens initiativ i ämnet icke vara påkallat.

Utskottet

De livräntor, som utgår till följd av yrkesskada, beräknas i allmänhet med utgångspunkt från bestämmelser, som gällde då skadefallet inträffade. Varken enligt nu gällande yrkesskadeförsäkringslag av år 1954 eller enligt äldre bestämmelser är livräntorna indexreglerade. Vid olika tillfällen och senast år 1962 har med hänsyn till levnadskostnadsutvecklingen beslutats om tillägg till äldre livräntor. En genomgående princip har därvid varit, att livräntor som grundar sig på låg invaliditetsgrad icke blivit föremål för dylik omreglering. Lagstiftningen år 1962, som trädde i kraft påföljande år, innebar i huvudsak följande. Livräntorna höjdes med 30 procent om skadan inträffat år 1955 eller tidigare, med 20 procent om skadan inträffat åren 1956 eller 1957, och med 10 procent om skadan inträffat åren 1958 eller 1959. Förhöjningen avsåg skadade under 67 år med minst 20

procent invaliditet och skadade över angivna ålder med minst 30 procent invaliditet.

I förevarande motion yrkas, att sådana livräntor som med hänsyn till låg invaliditetsgrad icke uppräknades vid omregleringen år 1962, skall höjas enligt samma regler som gäller för övriga livräntor.

Den år 1961 tillsatta yrkesskadeutredningen har fått i uppdrag bland annat, att behandla frågor som sammanhänger med den invaliditetsgrad, som berättigar till livränta. I utredningsdirektiven framhålls, att med de möjligheter till rehabilitering som numera står till buds bör mindre skador som kvarstår efter olycksfall i arbete i allmänhet inte behöva förorsaka någon varaktig minskning av arbetsförmågan. Det kan därför ifrågasättas om det finns ett behov av att, såsom för närvarande, bevilja livräntor från yrkesskadeförsäkringen redan vid en 10-procentig invaliditet. Utredningen bör, om den stannar för att bibehålla rätt till yrkesskadeersättning vid lägre invaliditetsgrader, undersöka möjligheterna att i dylika fall låta engångsbelopp utgå i stället för livränta. I utredningens uppdrag ingår även frågan om värdebeständighet av förmåner enligt yrkesskadeförsäkringen.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer yrkesskadeutredningen att under innevarande år slutföra sitt arbete. Med hänsyn härtill och mot bakgrunden av vad som ovan återgivits av direktiven för utredningen finner utskottet något riksdagens initiativ icke vara påkallat i anledning av motionsyrkandena. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II:80, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 mars 1966

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand*, Lars Larsson, Eric Carlsson*, Edström, Lennart Geijer*, Erik Filip Petersson*, Högström och Blomquist;

från andra kammaren: herr Anderson i Sundsvall, fru Ekendahl*, herrar Gustavsson i Alvesta, Fredriksson, Ringaby, Carlsson i Göteborg, Jonsson* och fru Skantz.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.